

Nr 62

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statsbidrag till inrättande av vissa bakteriologiska laboratorier i Norrland; given Stockholms slott den 4 februari 1955.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gunnar Hedlund

Propositionens huvudsakliga innehåll

Med hänsyn till behovet ur försvarsberedskapssynpunkt att förstärka laboratorieorganisationen i Norrland föreslås, att statsbidrag skall medgivas till inrättande av bakteriologiska laboratorier i Umeå och Sundsvall. Bidraget föreslås utgå med 300 000 kronor för vardera laboratoriet, under förutsättning, att vissa av beredskapsskäl påkallade villkor uppfylles. För ändamålet erforderlig medelsanvisning, 600 000 kronor, föreslås fördelad med hälften på vardera av budgetåren 1955/56 och 1956/57.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 februari 1955.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDEÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars- och finansdepartementen anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Hedlund, *fråga om statsbidrag till inrättande av vissa bakteriologiska laboratorier i Norrland* samt anför.

I. Inledning

Genom beslut den 15 januari 1954 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för inrikesdepartementet att tillkalla högst tre sakkunniga för att inom departementet biträda med utredning rörande frågan om statlig ekonomisk medverkan vid inrättande av vissa bakteriologiska laboratorier i Norrland. Med stöd av detta bemyndigande tillkallade departementschefen den 30 januari 1954 såsom sakkunniga statskommissarien K. A. Lindbergson och docenten B. I. Zetterberg, varjämte åt Lindbergson uppdrogs att såsom ordförande leda de sakkunnigas arbete. Departementschefen uppdrog vidare den 28 april 1954 åt förste byråsekreteraren i försvarets civilförvaltning L. J. T. Stiernstedt att vara sekreterare åt de sakkunniga.

De sakkunniga har — efter samråd bl. a. med rådet för skydd mot biologisk krigföring — den 26 november 1954 avgivit betänkande i ämnet (stencilerat).

Över betänkandet har efter remiss yttranden avgivits av statskontoret, chefen för försvarsstaben, försvarets sjukvårdsstyrelse, medicinalstyrelsen efter hörande av dess sjukvårdsberedskapsnämnd, styrelsen för statens bakteriologiska laboratorium, länsstyrelserna i Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, civilförsvarsstyrelsen, svenska landstingsförbundets styrelse samt landstingens förvaltningsutskott i Västernorrlands och i Västerbottens län.

II. Tidigare skrivelser och förslag

Frågan om förstärkning av landets resurser för utförande av bakteriologiska undersökningar berördes av *medicinalstyrelsen* i skrivelse den 13 april 1946 med förslag till ändrade bestämmelser rörande gäldandet av kostnaderna för bakteriologiska prov m. m. Enligt styrelsens mening spelade bakteriologiska undersökningar inom hälso- och sjukvården en avgörande roll vid konstaterandet och bekämpandet av epidemiska sjukdomar. Sådana undersökningar vore oftast den enda möjligheten att fastslå, när den undersökte vore fri från smitta. Bakteriologisk undersökning av vatten och livsmedel inginge som ett betydelsefullt led vid utforskandet av vägarna för smittspridning. Dylika undersökningar vore även av vikt som en allmänhygienisk åtgärd, syftande till att förebygga uppkomsten av smittsam sjukdom. Medicinalstyrelsen hade därför funnit det befogat med en lämplig bakteriologisk undersökningsorganisation, där utförande av bakteriologiska och serologiska undersökningar å blodprov, svalgprov, avförings- och urinprov m. m. kunde företagas. Vidare borde bakteriologiska undersökningar på vatten och livsmedel utföras. För att möjliggöra sådana undersökningar föreslog styrelsen en organisation, bestående av ett centrallaboratorium i Stockholm och ett antal regionala laboratorier. I syfte att erhålla så stor spridning som möjligt av dessa laboratorier borde sådana tillkomma på ett flertal platser, bl. a. i Sundsvall eller Härnösand, Umeå och Boden. Avsikten härmed var att genom jämn fördelning av provmaterialet och under hänsynstagande till rådande transportförhållanden bättre betjäna olika landsdelar. Genom den föreslagna regionindelningen borde laboratorierna kunna erhålla bättre överblick över förekomsten av sådana epidemiska sjukdomar, vilkas diagnostisering skedde genom laboratorieundersökningar, än när prov från samma landsdel sändes till olika laboratorier.

Till uppförande eller inrättande av nytillkommande laboratorier borde statsbidrag utgå med 50 procent av kostnaden, dock högst med 250 000 kronor per laboratorium. Medicinalstyrelsens förslag återremitterades den 14 juli 1950 av Kungl. Maj:t till styrelsen för avgivande av utlåtande med beaktande av från remissinstanserna framförda erinringar.

Frågan om regionindelning upptogs sedermera av *de sakkunniga rörande bakteriologisk krigsföring* samt av *utredningsmannen angående planläggningen av viss laboratorieverksamhet i krig* (betänkanden den 26 april resp. den 4 december 1951). Såväl de sakkunniga som utredningsmannen påyrkade, att en uppdelning av landet i lämpliga laboratorieenheter verkställdes. Fördelarna med en sådan indelning vore flera. Tillförlitligheten av undersökningsresultaten ökades ju mer transporttiden för proven nedbringades. Ett snabbare omhändertagande av smittkällor skulle möjliggöras, varigenom antalet sekundärfall kunde nedbringas med därav föl-

jande färre underhållsdagar å epidemisjukhus. Slutligen skulle regionala laboratorier få en större förtrogenhet med de epidemiologiska och sanitära förhållandena inom resp. upptagningsområden än vad nuvarande laboratorier kunde erhålla.

I skrivelse den 31 augusti 1953 har *medicinalstyrelsen* vidare erinrat om att f. n. det nordligast belägna, av styrelsen godkända bakteriologiska laboratoriet är universitetets i Uppsala bakteriologiska institution, som har ett upptagningsområde med cirka 1,25 miljoner invånare. Vid sammanträde den 28 januari 1953 hade rådet för skydd mot biologisk krigsföring uttalat, att möjligheterna till ett verksamt skydd mot biologisk krigsföring vore i hög grad beroende av att vårt land hade en så god fredsmässig laboratorieorganisation som möjligt. Till de mest angelägna uppgifterna på området hörde enligt rådet upprättandet i Norrland av åtminstone två laboratorier av tillräcklig kapacitet. *Medicinalstyrelsen* upplyser, att landstingen i Västernorrlands och Västerbottens län numera förklarar sig beredda att i Sundsvall resp. Umeå uppföra var sitt välutrustade bakteriologiska laboratorium. Staten har sedan länge lämnat såväl byggnads- som driftbidrag till den slutna epidemivården, då skyddet mot epidemiska sjukdomar ansetts inrymma ett riksintresse. *Medicinalstyrelsen* finner alltså vissa skäl tala för, att staten bidrager till bekämpandet av de smittsamma sjukdomarna genom ekonomiskt stöd jämväl till inrättandet av bakteriologiska laboratorier. Ur försvarberedskapssynpunkt föreligger särskild anledning för staten att lämna bidrag till uppförande av laboratorier i Sundsvall och Umeå, vilka skall betjäna de i detta hänseende synnerligen illa tillgodosedda fyra nordligaste länen. Storleken av statsbidraget föreslogs av *medicinalstyrelsen* utgöra 50 procent av anläggnings- och utrustningskostnaderna, dock högst 500 000 kronor per laboratorium.

Slutligen har *medicinalstyrelsen* i skrivelse den 11 januari 1954 underställt samtliga landsting och städer utanför landsting frågan om en regiondelning samt därvid hemställt, att dessa ville delgiva styrelsen sina synpunkter på denna fråga ur laboratorieorganisatorisk synpunkt ävensom på en samtidigt föreslagen utbyggnad av bakteriologiska laboratorier. I samma skrivelse framhöll *medicinalstyrelsen*, att den av styrelsen och rådet för skydd mot biologisk krigsföring framlagda utbyggnadsplanen innebure, att nya laboratorier skulle tillkomma i Växjö, Linköping, Karlstad (ev. Örebro), Sundsvall, Umeå och Boden samt att riket skulle indelas i regioner enligt följande av styrelsen upprättade sammanställning:

Laboratorium	Region	Folkmängd 31/12 1951	Summa
Malmö	Malmö stad	195 592	195 592
Lund	Malmöhus län		
Universitetets bakteriologiska institution	utom Malmö stad ..	391 160	
	Kristianstads län	259 231	650 391

Laboratorium	Region	Folkmängd 31/12 1951	Summa
<i>Växjö</i>	Kronobergs län.....	158 526	
Nytt laboratorium vid lasarettet	Kalmar län	237 562	
	Blekinge län	146 552	542 640
<i>Göteborg</i>	Göteborgs och Bohus län	562 475	
Sjukhusdirektionens bakteriologiska laboratorium	Hallands län	164 214	
	Skaraborgs län	248 896	975 585
<i>Borås</i>	Älvsborgs län	361 314	
Bakteriologiska laboratoriet vid lasarettet	(Jönköpings län).....	(274 272)	361 314
<i>Norrköping</i>	Norrköping.....	85 948	85 948
Bakteriologiska laboratoriet vid epidemi- sjukhuset			
<i>Linköping</i>	Östergötlands län		
Nytt laboratorium vid lasarettet	utom Norrköping ...	264 484	
	Jönköpings län	274 272	538 756
<i>Karlstad (ev. Örebro)</i>	Värmlands län	281 779	
Nytt laboratorium vid lasarettet	Örebro län	249 906	
	Kopparbergs län.....	269 656	801 341
<i>Stockholm</i>	Stockholms stad.....	752 193	752 193
Sjukhusdirektionens bakteriologiska laboratorium			
Statens bakteriologiska laboratorium...	Stockholms län	365 088	
	Södermanlands län....	216 134	
	Västmanlands län.....	207 395	
	Gotlands län	58 854	
	(Östergötlands län)....	(264 484)	847 471
<i>Uppsala</i>	Uppsala län	155 822	
Universitetets bakteriologiska institution	Gävleborgs län	287 032	442 854
<i>Sundsvall</i>	Västernorrlands län ...	284 969	
Nytt laboratorium vid lasarettet	Jämtlands län	144 199	429 168
<i>Umeå</i>	Västerbottens län.....	231 859	231 859
Nytt laboratorium vid lasarettet	(Norrbottnens län).....	(244 092)	(475 951)
<i>Boden</i>	Norrbottnens län	244 092	244 092
Vid Garnisonssjukhuset			

I sistnämnda skrivelse framhölls vidare bl. a., att vid paratyfusedepidemien sommaren 1953 vunna erfarenheter med all tydlighet visat, att behovet av en ytterligare utbyggnad av laboratorieorganisationen vore trängande. Därutöver påpekades, att centrallasarettet hade ett växande behov av bakteriologiska undersökningar, t. ex. i samband med antibiotikabehandling. Även då större epidemier icke påginge, ställdes ökade krav på utvidgad tillämpning av den kliniska bakteriologien. Nya laboratorier borde därför lämpligen förläggas i anslutning till större centrallasarett.

I anledning av medicinalstyrelsens skrivelse förklarade sig *berörda lands-
ting och städer* i huvudsak kunna godtaga den föreslagna regionindelningen.

Jämtlands läns landsting förklarade emellertid, att tillkomsten av ett bakteriologiskt laboratorium i Sundsvall visserligen skulle förbättra nuvarande förhållanden för länet men icke innebära en tillfredsställande

lösning av frågan. I ett av landstinget från förste provinsialläkaren infordrat yttrande framhölls, att en sådan lösning icke kunde uppnås, förrän ett bakteriologiskt laboratorium upprättats i Östersund. I samband härmed uppgav landstinget, att länets mejeriförening ämnade uppföra ett sådant laboratorium i Östersund. Förhandlingar skulle upptagas med landstinget, hushållningssällskapet och stadens hälsovårdsnämnd i syfte att planera ett laboratorium för hela länets län.

Västernorrlands och Västerbottens läns landsting hade intet att erinra mot regionindelningen.

Norrbottens läns landsting meddelade, att en nyinrättad tjänst såsom överläkare vid avdelningen för epidemiska sjukdomar vid garnisonssjukhuset i Boden jämväl avsåges för ett serobakteriologiskt laboratorium. Därest tjänsten besattes med en epidemiolog, erfordrades dessutom en laborator. Den tilltänkta laboratorstjänsten borde icke minst ur beredskaps-synpunkt snarast komma till stånd.

III. De sakkunnigas förslag

1. Behovet av en utbyggnad av laboratorieorganisationen i Norrland m. m.

Av den i det föregående redovisade planen för regionindelning av riket i bakteriologiskt hänseende framgår, att f. n. finnes inrättade bakteriologiska laboratorier med specialutbildad personal och erforderlig kapacitet i Malmö, Lund, Göteborg, Borås, Norrköping, Stockholm och Uppsala. I södra och mellersta Sverige är det sålunda förhållandevis väl sörjt för bakteriologiska undersökningar. Norrland är i detta avseende hänvisat till Stockholm och Uppsala. Utöver nu nämnda laboratorier finnes vid ett flertal landstingslasarett smärre bakteriologiska laboratorier, avsedda att tillgodose sjukhusens behov av mera rutinemässigt betonad diagnostik. Som regel är dessa laboratorier icke utbyggda att svara för hela den bakteriologiska diagnostiken vid resp. sjukhus och förestås ej heller av specialister i bakteriologi. Än mindre kan dessa laboratorier påtaga sig uppgifter för landstingsområdet. Vid garnisonssjukhuset i Boden har fr. o. m. den 1 juli 1954 inrättats en överläkartjänst i lönegrad Ce 29 vid avdelningen för epidemiska sjukdomar jämte serobakteriologiskt laboratorium. Denna tjänst har dock närmast tillkommit för att svara för epidemivården vid sjukhuset.

För att erhålla närmare hållpunkter rörande behovet och omfattningen av de föreslagna laboratorier har de sakkunniga från statens bakteriologiska laboratorium och hygienisk-bakteriologiska institutionen i Uppsala infordrat i följande tabell redovisade uppgifter rörande det antal prov för bakteriologisk undersökning, som under åren 1952 och 1953 inkommit från de sex nordligaste länen:

L ä n	Statens bakteriologiska laboratorium		Hygienisk-bakteriologiska institutionen	
Norrbottnen	3 194	5 776	2	—
Västerbottnen	11 150	6 900	119	96
Västernorrland	4 216	20 490	3 301	5 876
Jämtland	2 049	3 187	6	—
Gävleborg	2 255	4 085	1 027	3 824
Kopparberg	4 422	6 866	230	53

Det vid centrallasarettet i Umeå befintliga bakteriologiska laboratoriet, som förestås av överläkaren för lasarettets patologiska avdelning, har under samma år utfört cirka 13 000 resp. 14 000 prov. För Sundsvalls-lasarettets del uppskattas det antal prov, som beräknas bli utförda vid ett till lasarettet planerat laboratorium, till 10 000 à 15 000 per år. I detta antal ingår allenast prov från Västernorrlands län. Härtill torde böra läggas de prov, som beräknas bli insända från Jämtlands län och norra delen av Gävleborgs län.

Enligt nuvarande ordning måste sålunda prov för bakteriologisk undersökning från Norrland sändas till Uppsala eller Stockholm. Inrättande av särskilda laboratorier i Sundsvall och Umeå skulle enligt till de sakkunniga framförda synpunkter innebära kortare transporttider, varigenom diagnostik av känsliga mikroorganismer, exempelvis gonokocker, komme att möjliggöras och förbättrad diagnostik erhållas för andra organismer, som kan skadas vid långa transporter. Andra rent fredsmässiga fördelar vore, att ett latent behov av bakteriologisk diagnostik, avseende epidemiologiska och kliniskt-bakteriologiska prov, kunde tillgodoses. Vidare skulle ökade resurser för epidemibekämpandet erhållas. Fackmän på området med kännedom om de lokala förhållandena inom Norrland skulle finnas tillgängliga vid epidemiologiska utredningar. Rapporteringen av fall av epidemiska sjukdomar kunde förbättras och kortare vårdtider på epidemisjukhusen säkerligen åstadkommas. Särskilt har framhållits, att en förstärkning av laboratorieorganisationen genom inrättande av särskilda laboratorier i Norrland vid större epidemier komme att innebära rimligare arbetsförhållanden vid nu befintliga laboratorier och samtidigt vara till nytta för landet i dess helhet.

Vad speciellt angår Umeå har understrukits, att, därest den planerade utbyggnaden av tandläkarhögskolan i Stockholm med en filial i Umeå komme till stånd, behovet av bakteriologisk diagnostik för högskolans räkning kunde fyllas av ett till centrallasarettet i Umeå förlagt bakteriologiskt laboratorium.

Vidare medför den under år 1954 vidtagna ändringen i förordningen den 31 december 1917 angående läkarintyg för sjöfolk, innebärande en effektivisering av undersökningarna av sjömäns hälsotillstånd, bl. a. ökad provtagning för utförande av Wassermanns reaktion för konstaterande av syfilis. Särskilt Sundsvall med dess livliga sjötrafik beröres härav.

Slutligen har de sakkunniga genom företrädare för totalförsvaret erhållit ingående kännedom om de uppgifter och särskilda krav, som ställes på laboratorieorganisationen ur beredskapssynpunkt. Dessa har dock sådan karaktär, att de icke bör intagas i statsrådsprotokollet.

För att tillgodose nu angivna behov föreligger redan planer på inrättande av laboratorier i Umeå och Sundsvall. I Umeå avses delar av en under uppförande varande byggnad för laboratorium med djurstallar. Byggnadskostnaderna för laboratoriet och djurstallarna beräknas enligt från landstinget erhållna uppgifter till i runt tal 900 000 kronor. Härtill kommer kostnaden för utrustning samt erforderliga lager av förbrukningsmateriel, 370 000 kronor.

I Sundsvall avses laboratoriet skola inrymmas i en fristående byggnad i närheten av det blivande epidemisjukhuset. Byggnadskostnaderna samt kostnaden för utrustning jämte erforderliga lager av förbrukningsmateriel beräknas enligt av landstinget lämnade uppgifter till samma belopp som för Umeålaboratoriet eller till 900 000 resp. 370 000 kronor.

2. Statsbidragsfrågan

Beträffande frågan huruvida statsbidrag bör utgå till inrättande av vissa laboratorier i Norrland anför de sakkunniga bl. a.

Ansvar för ordnandet av den allmänna sjukvården vid smittsamma sjukdomar inom landet åvilar enligt epidemilagen landstingen. I den mån det befinnes påkallat att för bekämpande av epidemiska sjukdomar ha tillgång till speciallaboratorier, lär det sålunda i första hand vara en landstingens angelägenhet att svara härför, även om det ytterst ankommer på statsmakterna att tillse, att det är väl sørjt för epidemivården för riket i dess helhet.

Enbart den omständigheten, att inom vissa landsdelar avståndet från tillgängliga laboratorier eller dessas otillräckliga kapacitet medför svårigheter att på ett effektivt sätt bekämpa uppkommande epidemier, utgör sålunda i och för sig icke ett tillräckligt skäl för att staten genom bidragsgivning skall stimulera uppbyggande av en laboratorieorganisation i dessa landsdelar. Med fog skulle annars epidemidistrikt, som utan ekonomisk medverkan från statens sida redan sørjt för en sådan organisation, kunna göra anspråk på motsvarande tillskott.

Att det för Norrlands del ur fredsbehovssynpunkt är mindre väl sørjt i fråga om tillgången till bakteriologiska laboratorier, kan sålunda icke tillmätas avgörande betydelse vid bedömandet av frågan om statsbidrag. Däremot synes det ur beredskapssynpunkt vara ett riksintresse, att bättre laboratorieresurser än de nuvarande står till förfogande. Med den belastning på transportapparaten och den tidsnöd, som kan antagas uppkomma i ett skärpt beredskapsläge, torde uppenbara svårigheter möta att utsprida nu tillgängliga, i och för sig otillräckliga personella och materiella resurser till de norra delarna av landet samtidigt som befolkningsomflyttningar m. m. kan påkalla insatser av extraordinär storleksordning inom dessa områden. Dessa omständigheter är för Norrlands del så speciella,

att de icke med fog kan åberopas som motiv för en bidragsgivning till upprättande av laboratorier inom andra delar av landet. Tillskapas därför de nu aktuella laboratorierna och inrättas dessa på ett sådant sätt, att de kan sörja för Norrlands behov vid beredskap eller krig, måste därigenom en avsevärd lättnad ernås i statens uppgift att svara för krigsplanläggningen på hithörande område. Vidare skulle därigenom de resurser, som f. n. reserveras för Norrlands behov, kunna disponeras för landet i övrigt och därigenom en bättre beredskap för riket i dess helhet uppnås.

Därmed är emellertid icke sagt att tillkomsten av dessa laboratorier skulle vara av underordnad betydelse i fredstid. Erfarenheterna från 1953 års paratyfusedemi talar sålunda för en förstärkning av laboratorieresurserna inom landet. Även ur freds användningssynpunkt är det angeläget, att denna utbyggnad kommer till stånd just i Norrland. De långa transporttiderna till det nu mest närbelägna laboratoriet (i Uppsala) omöjliggör en tillförlitlig diagnostik av vissa känsliga mikroorganismer.

De sakkunniga anser det sålunda betydelsefullt, att för Norrlands vidkommande förbättrade möjligheter till bakteriologisk diagnostik tillskapas. Fredsanvändningsbehovet synes, ehuru i och för sig betydelsefullt, knappast kunna motivera ett statsbidrag. Däremot torde, om utrustningen göres lätt flyttbar, tillkomsten av ett eller flera laboratorier i Norrland avsevärt förbättra försvarsberedskapen på hithörande område, varför ur den synpunkten ett bidrag från statens sida med syfte att stimulera åtgärder av angiven innebörd synes väl motiverat.

Medicinalstyrelsens plan till regionindelning innebar, att bakteriologiska laboratorier skulle inrättas i Sundsvall, Umeå och Boden. Enligt de sakkunnigas mening synes emellertid i övre Norrland med hänsyn till folkmängden och övriga förhållanden knappast finnas underlag för inrättande av två sådana laboratorier av den storleksordning, varom här är fråga. Då av vissa beredskapsskäl Umeå i detta fall bör givas ett bestämt företräde framför Boden, bör anordnandet av ett bakteriologiskt laboratorium vid garnisons-sjukhuset i Boden ställas på framtiden. Detta bör givetvis icke hindra, att där liksom vid vissa andra större kroppssjukhus möjligheter till bakteriologisk diagnostik skapas, närmast för sjukhusets eget behov. Länets behov i stort läser emellertid böra tillgodoses av laboratoriet i Umeå, som sålunda främst skulle betjäna Västerbottens och Norrbottens län med tillhoppa närmare en halv miljon innevånare. Med nuvarande omfattning av den bakteriologiska diagnostiken inom dessa områden kan antalet prov beräknas till omkring 25 000 per år. I och med att bättre resurser tillkommer torde antalet prov komma att öka. Som skäl mot statsbidrag skulle måhända i detta fall kunna anföras, att anledning finnes att räkna med ett laboratorium i Umeå, även om staten undandrog sig ekonomisk medverkan. Den omständigheten, att landstinget — i förlitan på statsmakternas välvilliga prövning av frågan — redan vidtagit åtgärder för att snabbt realisera planerna i samband med pågående utbyggnad av centrallasarettet bör emellertid icke försätta landstinget i ett sämre läge.

Sundsvallslaboratoriet avses skola betjäna Västernorrlands och Jämtlands län samt antagligen den nordligaste delen av Gävleborgs län. Antalet innevånare inom området torde kunna beräknas till ungefär 450 000 och antalet prov under nuvarande förhållanden till ungefär 20 000 årligen. Med utnyttjande av förefintliga förbindelser med Jämtland och norra Medelpad skulle proven komma under snabbare behandling än om laboratorierna i Uppsala och Stockholm utnyttjades. Om beredskapen på ifrågavarande område på ett avgörande sätt skall förbättras, synes det angeläget, att även detta laboratorium kommer till stånd.

Sammanfattningsvis uttalar de sakkunniga, att vägande skäl ur beredskapssynpunkt talar för att staten i viss utsträckning och på vissa villkor ekonomiskt medverkar vid upprättande av laboratorier i Umeå och Sundsvall. Anses i nuvarande läge bidrag kunna anvisas endast till ett laboratorium, synes tillkomsten av Umeålaboratoriet ur statens synpunkt vara mest betydelsefullt.

I fråga om statsbidragets konstruktion och storlek framhåller de sakkunniga, att det i ett skärpt läge ingalunda är säkert, att laboratorierna bör arbeta på nu tilltänkta platser. I krig får det betraktas såsom uteslutet. Staten har därför intresse av att laboratorieutrustningen utan allt för stora svårigheter kan flyttas. Likaledes måste det ur beredskapssynpunkt anses betydelsefullt att landstingen kan åta sig att hålla och omsätta ett större lager förbrukningsartiklar (glasvaror, preparat m. m.) än som är påkallat av den normala fredsförbrukningen. Härigenom skulle staten vinna en påtaglig lättnad i sitt ansvar för krigsplanläggningen, då berörda landsting de facto komme att svara härför inom sina regioner.

Med vissa undantag torde några praktiska svårigheter icke möta att utföra utrustningen på sådant sätt, att den lätt kan evakueras. I samråd med utredningen har vederbörande landsting låtit göra ingående beräkningar av utrustningskostnaderna, varvid kostnadsökningen för en transportabel utrustning särskilt redovisats. I vissa hänseenden skulle det uppenbarligen icke vara rationellt att i fredstid driva laboratorierna med så små enheter, som motiveras av behovet på lättträrlighet. För beredskapsbehov bör därför vissa transportabla enheter hållas i reserv. Merkostnaden för en på dylikt sätt uppbyggd rörlig utrustning beräknas till för vardera laboratoriet 34 930 kronor, vilka belopp föreslås skola utgå av statsmedel. Den verkliga kostnaden för landstingen måste emellertid bli lägre, då viss utrustning icke torde behöva nyanskaffas.

Laboratorierna beräknas normalt hålla lager av förbrukningsartiklar för tre månader. Av olika skäl, främst det förhållandet att verksamheten i ett beredskapsläge kan svälla avsevärt, bör laboratorierna därutöver hålla förbrukningsartiklar i lager, motsvarande ungefär den årliga fredsförbrukningen. Detta lager bör successivt omsättas. Merkostnaden för att i denna

omfattning hålla lagringsduglig materiel i förråd beräknas för vartdera sjukhuset till 70 000 kronor och synes böra ersättas av statsmedel.

Den sammanlagda merkostnaden uppgår alltså till 104 930 kronor för vartdera laboratoriet. Härtill kommer vissa kostnader för lagerutrymmen, tillsyn m. m.

Vid sidan av dessa i penningar mätbara prestationer från landstingens sida gäller det att fastställa det tillskott, som staten skäligen bör lämna i syfte att stimulera landstingen att påtaga sig nämnda beredskapsuppgifter. De sakkunniga har enat sig om att för vartdera landstinget föreslå ett sammanlagt statsbidrag om 300 000 kronor. Hänsyn har härvid tagits även till landstingens utgifter för lagerhållning m. m. Bidraget bör utgå under villkor, att vederbörande landsting *dels* upprättar laboratorierna i huvudsaklig överensstämmelse med nu föreliggande ritningar, *dels* utrustar dessa med särskild hänsyn till att utrustningen göres lätttrörlig, *dels* — i den mån sådan utrustning väljes, som icke utan svårighet kan transporteras — åtager sig att hålla i beredskap reservutrustning av den typ, som medicinalstyrelsens sjukvårdsberedskapsnämnd kan godtaga, och med i huvudsak den kapacitet, som angivits i utredningen, *dels* vid sidan av normalt lagerbehov svarar för lagerhållning och fortgående omsättning av förbrukningsartiklar för ett års förbrukning, *dels* ock medger, att sjukvårdsberedskapsnämnden eller statlig revisionsmyndighet må kontrollera, att de gjorda åtagandena fullgöres.

För sina förpliktelser i samband med lyftandet av statsbidragen torde landstingen böra avlämna förbindelse för förslagsvis 25 år. Även om efter nämnda tidsperiods utgång någon formell förpliktelse härtill icke föreligger, bör landstingen ändock i skälig omfattning och med beaktande av då föreliggande förhållanden medverka till upprätthållandet av beredskapen på ifrågavarande område.

IV. Yttranden

I flera remissyttranden har framhållits, att behovet av en utbyggnad av laboratorieorganisationen är trängande. Sålunda erinrar *medicinalstyrelsen* om att sedan mitten av 1940-talet såväl styrelsen som andra med epidemiologiska frågor förtrogna instanser framhållit, att resurserna för bakteriologiska undersökningar är otillfredsställande redan under relativt epidemifria år. Denna brist framträdde särskilt under 1953 års paratyfusedemier. Härtill kommer den olämpliga geografiska fördelningen av befintliga laboratorier. De vidsträckt områdena norr om Dalälven saknar f. n. helt bakteriologiska laboratorier av godkännbar standard. Varje upprustning, som sker på ett ändamålsenligt sätt, är därför ytterst välkommen. Enligt den av styrelsen år 1946 framlagda, seder-

mera reviderade planen för upprustning av de bakteriologiska undersökningsresurserna skulle för Norrland finnas tre laboratorier, nämligen i Sundsvall, Umeå och Boden. Ur fredsmässig synpunkt finner styrelsen alltjämt önskvärt och ändamålsenligt, att samtliga dessa tre laboratorier kommer till stånd. Man synes därvid icke enbart böra taga hänsyn till en på hittillsvarande undersökningsfrekvens grundad prognos för laboratoriernas utnyttjande utan också till transportförhållandena inom berörda områden och därav betingade försändningstider. Ur krigsberedskapssynpunkt delar styrelsen de sakkunnigas uppfattning, att sundsvalls- och umeålaboratorierna snarast bör inrättas. Önskvärdheten av bodenlaboratoriet är ur denna synpunkt främst en militär bedömningsfråga, på vilken styrelsen saknar anledning ingå i detta sammanhang, då framställningar om statsbidrag föreligger endast beträffande förstnämnda båda laboratorier.

Beträffande beredskapssynpunkterna hänvisar styrelsen vidare till ett av dess *sjukvårdsberedskapsnämnd* avgivet yttrande, vari framhålles bl. a. följande:

Grundläggande för beredskapen på den allmänt civila hälso- och sjukvårdens område är den i fred befintliga organisationen. Det totala krigets metoder och medel nödvändiggör dock, förutom en väsentlig utökning av resurserna, en i vissa hänseenden genomgripande omorganisation av de fredsmässiga anordningarna, icke minst laboratorieorganisationen. Enligt den krigsplanläggning, som nämnden till viss del redan slutfört, har för ett vart av fredslaboratorierna utsetts vissa evakueringsplatser, i den mån laboratorierna icke enligt planläggningen till viss del skall kvarbliva på sina fredsplatser.

Enligt vad nämnden funnit har de sakkunniga lämnat en fyllig och i allo riktig redogörelse för de förhållanden av beredskapsnatur, som bör beaktas vid bedömandet av frågan om statsbidrag till förstärkning av laboratorieorganisationen i Norrland. Nämnden vill kraftigt understryka vad utredningen anfört rörande svårigheterna att i ett verkställighetsläge realisera hittills uppgjorda evakueringsplaner. Ett upprättande av regionala fredslaboratorier i Norrland enligt den nu aktuella planen kommer att på ett avgörande sätt förbättra beredskapsläget på det epidemiologiska området. Garantier skapas därigenom för att en laboratorieberedskap i Norrland av godtagbar natur överhuvud kommer till stånd, varjämte de för Norrland nu avsedda moderlaboratorierna kan frigöras för verksamhet i mellersta Sverige, där en förstärkning av laboratorieberedskapen är i hög grad av behovet påkallad.

Chefen för försvarsstaben erinrar om att enligt överbefälhavarens förslag till riktlinjer för krigsmaktens fortsatta utveckling skyddsåtgärderna mot biologiska stridsmedel måste samordnas inom hela samhället och omfatta bl. a. inrättande av lämpligt fördelade och utrustade bakteriologiska laboratorier med stor kapacitet. Mot bakgrunden härav måste varje utökning av landets laboratorieresurser ur beredskapssynpunkt hälsas med tillfredsställelse. En god fredsorganisation på ifrågavarande område är en grundförutsättning för en väl fungerande krigsorganisation. En utökning av

laboratorieresurserna i Norrland är till direkt fördel för landets totala laboratorieberedskap. Härigenom kommer på längre sikt att ske en utökning av med laboratorieverksamhet förtrogen personal, varjämte landets övriga delar icke berövas laboratorier för att vid beredskapstillstånd och krig tillgodose Norrlands behov. På grund av storleken av umeålaboratoriets upptagningsområde och därmed sammanhängande kommunikationssvårigheter kan under beredskapstillstånd och krig behovet av laboratorieprov för såväl civilbefolkningen som krigsmaktens förband icke tillgodoses av ett enda laboratorium. Med hänsyn härtill och till risken för ett biologiskt angrepp före eller i samband med mobilisering bör ett laboratorium redan i fred finnas inom bodenområdet.

Försvarets sjukvårdsstyrelse anser en utbyggnad av de bakteriologiska laboratorierna i Norrland vara en ur såväl freds- som krigssynpunkt tvingande nödvändighet och delar därför helt förslaget om inrättande av sådana laboratorier i Sundsvall och Umeå. De motiv, som anförts härför, anser sjukvårdsstyrelsen emellertid i minst lika hög grad gälla ett bakteriologiskt laboratorium i Boden. Befolkningsunderlaget är snarast större för ett regionalt laboratorium där än för ett i Umeå. I krigstid måste man räkna med tillkomsten av stora truppstyrkor i eller norr om bodenområdet, vartill kan väntas komma stora flyktingskaror. Besvärliga transportförhållanden mellan detta område och Umeå — avståndet är över 300 kilometer — medför, att det i fredstid ofta kommer att åtgå kortare tid att från Boden sända prover till Uppsala eller Stockholm än till Umeå.

Styrelsen för statens bakteriologiska laboratorium framhåller, att inrättande av bakteriologiska laboratorier i Umeå och Sundsvall utgör den mest trängande delen av laboratorieorganisationens utbyggnad.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län anser starka skäl tala för att ett bakteriologiskt laboratorium med det snaraste kommer till stånd i länet. Med hänsyn till laboratoriets användning i fredstid synes lämpligt att förlägga detsamma till Sundsvall. Ur beredskapssynpunkt kan visserligen en annan placering vara ändamålsenligare men länsstyrelsen håller före, att beredskapskravet i erforderlig utsträckning bör kunna tillgodoses även vid ett till Sundsvall förlagt laboratorium. Ett laboratorium där synes också kunna förverkligas utan dröjsmål.

Länsstyrelsen i Jämtlands län anser inrättandet av laboratorier i Sundsvall och Umeå otvivelaktigt medföra fördelar ur såväl freds- som beredskapssynpunkt. Länsstyrelsen framhåller dock, i likhet med förste provinsialläkaren och landstingets förvaltningsutskott, att tillkomsten av ett laboratorium i Sundsvall icke skulle för Jämtlands län innebära en tillfredsställande slutlig lösning av förevarande problem. Behov föreligger nämligen av att jämväl i Östersund inrätta ett bakteriologiskt laboratorium. Det fredsmässiga behovet härav bestyrkes av att planer redan föreligger att anordna ett sådant laboratorium. Länet karaktär av gränslän

och ett från civilförsvars synpunkt i olika hänseenden betydelsefullt län — bl. a. beträffande inkvartering — torde dokumentera ett mycket framträdande beredskapsbehov. Därest endast två laboratorier skall komma till stånd i Norrland, har länsstyrelsen intet att erinra mot att de placeras i Sundsvall och Umeå.

Länsstyrelsen i Västerbottens län understryker behovet av ett bakteriologiskt laboratorium i Umeå. I en till länsstyrelsens yttrande fogad skrivelse från förste provinsialläkaren i länet erinras särskilt om de svårigheter, som avsaknaden av ett sådant laboratorium medförde vid ditflyttningen under 1940-talet av omkring 16 000 finska evakuerade.

Länsstyrelsen i Norrbottens län erinrar om att de två nordligaste länen och synnerligast Norrbottens län i ett beredskapsläge kommer att bli i särskilt behov av snabba och säkra provtagningar och bakteriologiska undersökningar. Man måste alltid räkna med att till länen kommer en betydande flyktingström från våra grannländer, varjämte en evakuering av den egna befolkningen från gränsområdena kan bli aktuell. Bakteriologiska laboratorier bör därför inrättas både i Umeå och Boden. Bodenprojektet bör därvid äga ett klart företräde, i synnerhet av beredskapsskäl. Även med hänsyn till effektiviseringen av undersökningarna av sjömäns hälsotillstånd synes ett laboratorium i Boden mera angeläget än ett i Umeå. Länsstyrelsen syftar härvid på det Boden närbelägna Luleå med dess livliga sjötrafik. Vidare är Umeå beläget i sydligaste delen av det angivna verksamhetsområdet, varför ett laboratorium i Umeå för Norrbottens del icke torde erbjuda någon avsevärd förbättring i fråga om nedbringande av transporttiden.

Civilförsvarsstyrelsen finner starka skäl ur beredskapssynpunkt tala för inrättande av bakteriologiska laboratorier i Umeå och Sundsvall. I händelse f. n. endast ett av dessa anses böra komma till stånd, bör laboratoriet i Umeå komma i första hand.

Svenska landstingsförbundets styrelse anser en utbyggnad av den bakteriologiska laboratorieorganisationen i landet påkallad. Det förslag till regionindelning för dessa laboratorier, som medicinalstyrelsen tidigare framlagt, har styrelsen i stort sett lämnat sin anslutning till. Styrelsen är sålunda helt införstådd med tanken att till Sundsvall och Umeå förlägga sådana laboratorier.

Västernorrlands läns landstings förvaltningsutskott framhåller, att en förstärkning av laboratorieorganisationen i landet länge varit av behovet påkallad.

Västerbottens läns landstings förvaltningsutskott anser inrättandet av ett väl utrustat bakteriologiskt laboratorium i Umeå synnerligen angeläget, särskilt ur sjukvårdsberedskapssynpunkt. Erfarenheterna ifråga om den finska flyktingströmmen under det senaste kriget samt paratyfusedemin 1953 ger tydliga belägg härför. En ytterligare motivering är behovet av förbättrad vattenvård, ökad livsmedelshygien m. m.

Förslaget att statsbidrag skall utgå för en utbyggnad av laboratorieorganisationen har lämnats utan erinran av samtliga de remissinstanser, som yttrat sig i denna fråga. *Statskontoret* vill sålunda med hänsyn till angelägenheten — särskilt ur beredskapssynpunkt — av att bakteriologiska laboratorier inrättas i Norrland icke motsätta sig, att staten genom ekonomiskt bistånd stimulerar härtill. De skäl, utredningsmännen anfört för statsbidrag till upprättande av laboratorier i Umeå och Sundsvall, finner statskontoret bärande. Statskontoret understryker emellertid, att statens bistånd i föreliggande fall är motiverat av särskilda omständigheter, som uteslutande har avseende å Norrland, varför motsvarande tillskott vid upprättandet av laboratorier i landet i övrigt ej bör ifrågakomma, såvida ej särskilda skäl kan åberopas.

Chefen för försvarsstaben — som framhåller, att frågan om inrättande av ett laboratorium i Boden icke bör hindra, att man nu upptager spørgmålet om statsbidrag till laboratorierna i Umeå och Sundsvall — tillstyrker kraftigt, att statsbidrag måtte utgå i enlighet med de sakkunnigas förslag.

Medicinalstyrelsen anser i likhet med de sakkunniga en statlig medverkan vid laboratoriernas upprättande motiverad ur beredskapssynpunkt. Mot de sakkunnigas uppfattning, att en sådan medverkan icke skulle vara motiverad ur fredssynpunkt, framhåller styrelsen följande:

Ett otillfredsställande epidemiologiskt läge i *en* landsdel är till stor nackdel för riket i dess helhet. Ett eftersättande av den epidemiologiska fredsberedskapen är liktydigt med en bristfällig krigsberedskap. Det må vidare erinras om att staten sedan gammalt leder den fältepidemiologiska verksamheten och helt bekostar den del därav, som åvilar provinsialläkarna och de experter, som utsändes av medicinalstyrelsen. Som stöd för denna verksamhet spelar de bakteriologiska laboratorierna en alltmer framträdande roll. Staten lämnar vidare bidrag till uppförande och drift av epidemivårdanstalter, vilka främst tillkommit för att genom isolering förhindra smittspridning. Utan att emellertid nu närmare ingå på frågan om statens framtida stöd åt den del av smittbekämpandet, som ankommer på laboratorierna, vill styrelsen starkt understryka de sakkunnigas uppfattning, att det mest aktuella behovet på detta område skulle täckas, därest laboratorierna i Sundsvall och Umeå komme till stånd.

Länsstyrelserna i Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län anser de föreslagna laboratoriernas betydelse ur beredskapssynpunkt motivera, att statsbidrag utgår. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* framhåller härutöver, att eftersom statens medverkan skall avse en förbättring av den bakteriologiska försvarsberedskapen, det kan starkt ifrågasättas, om icke en sådan medverkan bör avse även ett laboratorium i Boden. Finnes f. n. endast ett laboratorium i övre Norrland böra inrättas med bidrag av statsmedel, förordar länsstyrelsen — under hänvisning till vad förut anförts — att i första hand bidrag utgår till laboratoriet i Boden.

Länsstyrelsen i Jämtlands län föreslår, att frågan om statens medverkan till inrättande av ett bakteriologiskt laboratorium i Östersund blir föremål för utredning.

Svenska landstingsförbundets styrelse och *Västernorrlands läns landstings förvaltningsutskott* anser starka skäl tala för att staten lämnar bidrag till laboratoriernas inrättande. Även *Västerbottens läns landstings förvaltningsutskott* tillstyrker, att statsbidrag utgår för ändamålet.

Konstruktionen av statsbidraget och storleken av de föreslagna bidragsbeloppen har av *statskontoret*, *länsstyrelsen i Norrbottens län* och *medicinalstyrelsen* lämnats utan erinran. *Medicinalstyrelsens sjukvårdsberedskapsnämnd*, i vars yttrande styrelsen instämt, anser det emellertid — med hänsyn till angelägenheten av att utnyttja den erfarenhet, nämnden såsom statligt upphandlingsorgan vunnit bl. a. ifråga om laboratorieutrustning — böra föreskrivas, att upphandlingen skall ske i samråd med nämnden.

Även *styrelsen för statens bakteriologiska laboratorium* tillstyrker de föreslagna statsbidragen och därtill knutna villkor, men förordar, att sjukvårdsberedskapsnämnden vid bedömningen av anskaffningsfrågor samråder med laboratoriet.

Länsstyrelserna i Västernorrlands och Västerbottens län förordar med hänsyn till de krav, som ur beredskapssynpunkt måste ställas, en höjning av statsbidraget till 500 000 kronor resp. 50 procent av de verkliga kostnaderna. Även *landstingens förvaltningsutskott i nämnda båda län* förordar med hänsyn till de stora ekonomiska åtagandena för landstingen en höjning av bidraget till 500 000 kronor.

Civilt försvarsstyrelsen understryker vikten av att laboratorierna av beredskapsskäl förses med viss transportabel utrustning och därjämte med ett så stort lager av förbrukningsmateriel, att verksamheten under krigsförhållanden kan anses i erforderlig grad säkerställd. Det synes rimligt, att därav orsakade merkostnader helt bestrides med statsmedel. Icke heller i övrigt ger de sakkunnigas förslag någon anledning till erinran från styrelsens sida.

Svenska landstingsförbundets styrelse — som erinrar, att *medicinalstyrelsen* redan 1946 fann ett statsbidrag om 250 000 kronor motiverat — anser det föreslagna beloppet, 300 000 kronor, vara snävt tilltaget. Med hänsyn till inträdd penningvärdeförsämring och byggnadskostnadsstegring skulle beloppet behöva ej oväsentligt uppräknas, helst som detta även avses innefatta ersättning för de merkostnader, som är förbundna med de uppställda beredskapskraven.

V. Departementschefen

Såsom de sakkunniga framhållit har frågan om en förstärkning av landets resurser för utförande av bakteriologiska undersökningar vid flera tillfällen varit under diskussion. Jag vill härvid erinra om att medicinalstyrelsen i skrivelse den 13 april 1946 framlade förslag om en indelning av riket i regioner kring var sitt bakteriologiska laboratorium. Avsikten härmed var bl. a. att genom en jämn fördelning av provmaterialet och under hänsynstagande till rådande transportförhållanden bättre betjäna olika landsdelar med sådana undersökningar. Samtliga då befintliga laboratorier skulle ingå i den nya organisationen, varjämte föreslogs inrättande av ett antal nya laboratorier, bl. a. i Sundsvall (ev. Härnösand), Umeå och Boden. Förslaget återremitterades emellertid den 14 juli 1950 till styrelsen. Frågan om en indelning av landet i särskilda laboratorieregioner upptogs sedermera i betänkanden, avgivna dels av de sakkunniga rörande bakteriologisk krigföring, dels ock av utredningsmannen angående planläggningen av viss laboratorieverksamhet i krig. Såväl de sakkunniga som utredningsmannen förordade en uppdelning i lämpliga laboratorieenheter. I samband därmed föreslogs en utbyggnad av de befintliga laboratorierna och inrättande av ett antal nya laboratorier.

Förslag grundade på nämnda båda betänkanden förelades 1952 års riksdag i propositionen nr 130/1952 angående åtgärder till skydd mot biologisk krigföring. Jag framhöll därvid bl. a., att de stora krav, som under krig komme att ställas på laboratoriernas diagnostikresurser, nödvändiggjorde en förstärkning av den fredsmässiga laboratorieorganisationen. Jag förklarade mig emellertid icke vara övertygad om att en förstärkning borde åstadkommas på förslaget sätt. En realistisk planering borde därför utgå från ett mera begränsat program.

I nu föreliggande betänkande har de sakkunniga — med utgångspunkt från ett av medicinalstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1953 framlagt förslag och efter samråd med rådet för skydd mot biologisk krigföring — enligt meddelade direktiv till behandling upptagit frågan om en statlig ekonomisk medverkan vid inrättande av bakteriologiska laboratorier i Norrland.

För egen del vill jag i detta sammanhang först framhålla, att jag nu liksom tidigare helt ansluter mig till de sakkunnigas av remissinstanserna delade uppfattning, att tillgängliga laboratorieresurser såväl personellt som materiellt är otillräckliga. Detta gäller redan i fredstid och under relativt epidemifria år. Erfarenheterna från bl. a. paratyfusedemien 1953 har ytterligare bestyrkt angelägenheten av en utbyggnad av laboratorieorganisationen i olika hänseenden. Såsom de sakkunniga anfört, är det emellertid förhållandevis väl sorjt för bakteriologiska undersökningar i

södra och mellersta Sverige, medan behovet av resurser härför främst gör sig gällande i Norrland. Jag vill erinra om att det f. n. nordligast belägna, av medicinalstyrelsen godkända laboratoriet är universitetets i Uppsala bakteriologiska institution. Vad detta betyder i fråga om långa transporttider och därav följande reducerade eller helt uteblivna möjligheter till säker diagnostik av översända prov torde icke behöva ytterligare utvecklas. Jag vill endast framhålla, att inrättande av regionala laboratorier också i Norrland bör komma att öka tillförlitligheten av undersökningsresultaten, medföra ett snabbare omhändertagande av smittkällor och därav följande färre underhållsdagar på epidemisjukhusen samt öka förtroendet med de epidemiologiska förhållandena inom upptagningsområdena.

Om det sålunda icke synes råda någon tvekan om behovet av en utbyggnad av laboratorieorganisationen i Norrland, är därmed icke utan vidare klart, att bidrag av statsmedel bör utgå till en sådan utbyggnad, som i första hand tar sikte på det fredsmässiga behovet. Såsom de sakkunniga anfört torde det av bestämmelserna i sjukhuslagen och epidemilagen få anses följa, att det i första hand bör ankomma på de kommunala huvudmännen att svara för en ur enbart dessa synpunkter motiverad utbyggnad av organisationen. En utbyggnad av laborativäsendet torde även, såsom förut framhållits, medföra minskade kostnader för huvudmännen genom färre underhållsdagar på epidemisjukhusen. Emellertid måste det ur försvarsberedskapssynpunkt vara ett riksintresse, att i Norrland bättre undersökningsmöjligheter än f. n. står till förfogande. Bl. a. synes de stora krav på snabb diagnostik, som under krig kommer att ställas på laboratorierna i händelse av biologisk krigsföring, nödvändiggöra en förstärkning av laboratorieorganisationen. En tillfredsställande fredsmässig laboratorieorganisation är en av förutsättningarna för ett verksamt skydd mot sådan krigsföring. Jag vill ytterligare framhålla, att svårigheterna att i ett beredskapsläge realisera hittills uppgjorda evakueringsplaner av olika skäl måste bli betydande. Ett upprättande av regionala laboratorier i Norrland kommer därför att på ett avgörande sätt förbättra beredskapsläget på det epidemiologiska området. Garantier synes därigenom skapas för att en godtagbar beredskap därstädes över huvud taget kommer till stånd. Med hänsyn härtill och till den förbättring av beredskapsläget också för landet i övrigt, som därigenom kommer att ernås, vill jag förordna, att statsbidrag får utgå till inrättande av två bakteriologiska laboratorier i Norrland. Ur nu anförda synpunkter torde därvid, såsom de sakkunniga anfört, särskilda skäl föreligga för inrättande av sådana laboratorier i Umeå och Sundsvall, vilka avses skola betjäna de i detta hänseende sämst ställda fyra nordligaste länen. Utöver vad därutinnan tidigare anförts torde jag få hänvisa till den särskilda promemoria, som fogats till betänkandet och vars innehåll är av sådan natur, att en redogörelse för densamma icke torde

böra intagas i statsrådsprotokollet. Jag vill understryka, att de skäl, som enligt vad jag nu anfört kan motivera statsbidrag till uppförande av bakteriologiska laboratorier i nämnda båda städer, är speciella. Ett ytterligare statligt engagemang vid en fortsatt utbyggnad av ifrågavarande laboratorieorganisation bör sålunda icke ifrågakomma. Härav följer, att jag icke anser tillräckliga skäl tala för statsbidrag till ett motsvarande laboratorium i Östersund. Vissa skäl har däremot anförts för inrättande i anslutning till garnisonssjukhuset i Boden av ett dylikt laboratorium. Frågan härom torde emellertid, eftersom staten är huvudman för detta sjukhus, icke böra behandlas i förevarande sammanhang utan i den ordning, som gäller för utbyggnad av garnisonssjukhuset i övrigt.

Vad härefter angår frågan om konstruktionen av statsbidraget och storleken av bidragsbeloppen har jag i huvudsak ansett mig kunna godtaga de sakkunnigas förslag och därtill anknutna villkor. Statsbidrag bör sålunda utgå med 300 000 kronor för vardera laboratoriet. Jag vill därvid särskilt framhålla angelägenheten av att utrustningen i erforderlig utsträckning göres lätttröglig samt att — i den mån sådan utrustning väljes, som icke utan svårighet kan transporteras — tillräcklig reservutrustning hålles i beredskap. Vid anskaffande av denna utrustning samt av de förbrukningsartiklar, som förutsättes skola hållas i lager, bör samråd ske med medicinalstyrelsens sjukvårdsberedskapsnämnd och styrelsen för statens bakteriologiska laboratorium. Vidare synes frågan om den lämpligaste platsen för denna förrådshållning böra prövas i anslutning till den revision av beredskapsplanläggningen på detta område, som måste följa av nu framlagda förslag.

Laboratoriebyggnaden i Umeå har redan påbörjats och väntas stå färdig under innevarande år, medan byggnadsarbetena i Sundsvall torde komma att påbörjas först under senare hälften av samma år. Denna byggnad kan därför beräknas bli färdigställd först under hösten 1956. Med hänsyn härtill förordar jag, att för ändamålet erforderlig medelsanvisning, 600 000 kronor, fördelas med lika belopp på ett vart av budgetåren 1955/56 och 1956/57.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva, att statsbidrag må på förut angivna villkor utgå till Västerbottens och Västernorrlands läns landsting för inrättande av bakteriologiska laboratorier i Umeå resp. Sundsvall;

b) till *Inrättande av vissa bakteriologiska laboratorier i Norrland* för budgetåret 1955/56 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Torsten Jeppsson
